

Олександр Вікторович ШВЕЦЬ

кандидат економічних наук, докторант, Міжнародний університет бізнесу і права
ORCID ID: 0000-0002-8619-7371
E-mail: alex_shves@ukr.net

**ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ ЩОДО ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ Й РЕГУЛЮВАННЯ
РИНКУ ПРАЦІ**

Швець, О. В. Еволюція економічної думки щодо проблем розвитку й регулювання ринку праці [Текст] / Олександр Вікторович Швець // Український журнал прикладної економіки. – 2019. – Том 5. – № 1. – С. 8–16. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Структурні зрушення на ринку праці обумовлені трансформацією суспільних і економічних відносин в сучасному глобалізованому світі.

Метою дослідження є обґрунтування концептуально-методологічних засад розвитку економічної думки щодо еволюції наукових підходів (наукових шкіл) до теоретичних концепцій дослідження і обґрунтування ринку праці.

Розглянуто концептуальні положення дослідження ринку праці в рамках класичної школи: про вільну конкуренцію, про залежність розміру заробітної плати й пропозиції праці, про рівень зарплати. Визначено особливості розуміння ринку праці як ринку товару особливого роду – «робочої сили» в рамках марксистської теорії. Розглянуті основні постулати неокласичної думки щодо дослідження ринку праці, що передбачає вільну конкуренцію та невтручанням держави в регулювання. Надано ключові положення кейнсіанської теорії ринку праці щодо необхідності систематичного втручання держави в економічне середовище. Розглянуто неокейнсіанську теорію щодо регулювання ринку праці: моделі зі стабільними цінами й зарплатою; підходів до аналізу ринку праці (теорія «ефективності зарплати», теорія «інсайдерів-аутсайдерів», теорія «зайнятість як інвестиційне рішення»). Розкрито зміст концепції природного рівня безробіття сучасної консервативної течії в економічній теорії. Узагальнено основні положення монетаристів стосовно ринку праці щодо надання переваги грошовим інструментам впливу на економіку, включаючи безробіття, за рахунок проведення відповідної кредитно-грошової політики. Розглянуто бачення інституціоналістів стосовно ринку праці щодо аналізу професійних і галузевих невідповідностей у структурі робочої сили й у рівнях заробітної плати. Надано ключові положення контрактної теорії зайнятості. Надано характерні риси концепції гнучкого ринку, який передбачає дерегламентацію ринку праці. Узагальнено ряд визначень провідних науковців щодо змісту ринку праці й надано власну дефініцію – як систему суспільних відносин, пов'язаних із купівлею і продажем товару «робоча сила», як сферу формування попиту на робочу силу і її пропозиції, як механізму, що забезпечує узгодження ціни та умов праці між роботодавцями і найманими працівниками.

Ключові слова: ринок праці, зайнятість, економічна активність населення, робоча сила, трудові ресурси, регулювання.

Alexander SHVETS

Candidate of Economic Sciences, Ph.D., doctoral student
International University of Business and Law (Kherson)

**THE ECONOMIC OPINION EVOLUTION ON THE PROBLEM OF DEVELOPMENT AND
REGULATION OF THE LABOR MARKET**

Abstract

Structural shifts in the labor market are due to the transformation of social and economic relations in today's globalized world.

The purpose of the study is to substantiate the conceptual and methodological foundations of the economic thought development on the evolution of scientific approaches (scientific schools) to theoretical concepts of research and justification of the labor market.

The conceptual provisions of the study of the labor market within the classical school are considered: free competition, the dependence of wages and labor supply, and the level of wages. The peculiarities of the labor market understanding as a market of goods of a special kind - "labor" within the framework of Marxist theory are determined. The basic postulates of neoclassical opinion on labor market research are considered, which implies free competition and non-interference by the state in regulation. Key provisions of Keynesian labor market theory are presented regarding the need for systematic state intervention in the economic environment. The neo-Keynesian theory of labor market regulation has been considered: models with stable prices and wages; approaches to the analysis of the labor market (the theory of «wage efficiency», the theory of «outsider-insiders», the theory of «employment as an investment decision»). The concept content of the natural level of unemployment is revealed in the modern conservative trend in economic theory. The general position of the monetarists on the labor market is generalized in favor of monetary influence instruments on the economy, including unemployment. Institutionalists' perceptions of the labor market are considered in analyzing professional and sectoral gaps in the structure of the labor force and in wages. The key provisions of the contract employment theory are given. The characteristic features of the flexible market concept are presented, which provides the deregulation of the labor market. A number of definitions of leading scientists on the content of the labor market have been generalized and the own definition has been provided - as a system of public relations to the purchase and sale of labor, as a sphere of labor demand and supply, as a mechanism for price matching and working conditions between employers and employees.

Keywords: *labor market, employment, economic activity of the population, labor force, labor resources, regulation.*

JEL classification: J22

Вступ

Структурні зрушення на ринку праці обумовлені трансформацією суспільних і економічних відносин в сучасному глобалізованому світі. Посилення конкуренції, розвиток економіки знань, інформаційних технологій, зміни в змісті й формах праці потребують оновлення системи регулювання ринку праці. Для України також актуальними є внутрішні чинники соціально-економічної нестабільності, пов'язані із посиленням соціальної напруги в суспільстві на фоні зниження рівня життя, погіршення умов зайнятості, територіальних і професійно-кваліфікаційних диспропорцій між попитом і пропозицією на ринку праці, загострення ситуації на локальних ринках праці, що відбуваються на тлі соціального регресу в сучасному українському суспільстві з недостатньою продуктивністю економіки, її технологічним відставанням від розвинених країн світу, невідпрацьованістю системи соціального партнерства [1] тощо, спричиняють подальше зниження ділової активності, збільшення розмірів тіньової

економіки, зростання міграції робочої сили до країн близького й далекого зарубіжжя, в тому числі за рахунок внутрішньо переміщених осіб Донецької і Луганської областей, АР Крим. Це великою мірою перешкоджає процесам соціалізації економічної системи, зокрема у сфері трудових відносин і ринку праці.

Подальше реформування засад регулювання ринку праці має спрямовуватися на подолання негативного впливу соціально-економічної кризи, врахування особливостей сучасних форм залучення робочої сили до суспільного відтворювального процесу, забезпечення оптимального співвідношення державних і ринкових важелів регулювання й врешті-решт має сприяти посиленню вектору євроінтеграції нашої держави та виходу національного господарства на новий етап соціально-економічного розвитку.

Регулювання зайнятості населення є об'єктом дослідження багатьох вчених. Теоретичну основу сучасних досліджень становлять роботи Л. Вальраса, Т. Веблена, Дж. Гелбрейта, Дж. М. Кейнса, П. Р. Кругмана, Т. Мальтуса, А. Маршалла, Дж. Ст. Мілля, Ж.-Б. Сея, А. Сміта, Д. Рікардо, А. Філіпса, М. Фрідмена. Значний внесок у дослідження ринку праці, зайнятості й економічної активності населення зробили вітчизняні вчені: В. Антонюк, С. Бандур, Л. Безтелесна, В. Брич, С. Гринкевич, О. Грішнова, М. Долішній, О. Дороніна, Т. Заяць, С. Злупко, А. Колот, Е. Лібанова, Л. Лісогор, Ю. Маршавін, О. Новікова, В. Онікієнко, І. Петрова, В. Петюх, Л. Семів, М. Семикіна, Л. Шаульська, Л. Щетініна та інші. Водночас, в умовах нових викликів питання функціонування, регулювання й розвитку регіонального ринку праці залишається актуальним і потребує розробки нових інструментів і методів, оцінювання їх дієвості. З огляду на це, актуальність проблеми регулювання ринку праці в умовах трансформації структури зайнятості населення є нагальною.

Мета та завдання статті

Метою дослідження є обґрунтування концептуально-методологічних засад розвитку економічної думки щодо еволюції наукових підходів (наукових шкіл) до теоретичних концепцій дослідження і обґрунтування ринку праці, а саме: класичної, марксистської, неокласичної, кейнсіанської, неокейнсіанської, монетаристської, інституціональної тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження

У сучасній економічній літературі існує багато концептуальних підходів до дослідження проблем ринку праці. Теоретичні основи досліджень ринку праці були закладені ще на початку XVIII ст. представниками класичної школи – А. Смітом і Д. Рікардо. В основу робіт А. Сміта (1723-1790) були покладені твердження про вільну конкуренцію як передумову оптимального використання матеріальних, фінансових і людських ресурсів [2], де рівень зайнятості населення був зумовлений розміром середньої ставки заробітної плати одного працівника. У свою чергу, англійський економіст Д. Рікардо (1772-1823) доводив залежність розмірів заробітної плати й пропозиції праці, яка виражається в тому, що зі збільшенням зарплати вище мінімального рівня, необхідного для відтворення населення, зростає пропозиція праці, що впливає на зниження зарплати [3].

Згодом французький економіст Ж. Б. Сей (1762-1832) стверджував, що пропозиція праці знаходить свій попит в обміні на інший товар [4]. Таким способом на ринку праці легко досягається рівновага між пропозицією й попитом на працю. При цьому, головною проблемою ринкової економіки С. Сисмонді (1773-1842) вважав проблему реалізації, що залежить від рівня зарплати, яка обмежує обсяг платоспроможного попиту і створює основу для криз надвиробництва [5].

Наприкінці XIX ст. в результаті еволюції економічної думки сформувалися різні школи й напрямки у дослідженні ринку праці, що дозволило виокремити певну кількість

основних концептуальних підходів до аналізу ринку праці, зокрема марксистський, неокласичний, у тому числі монетаристський, кейнсіанський, некейнсіанський і інституціональний.

З технічним прогресом збільшується маса і вартість засобів виробництва, які припадають на одного працівника, що зумовлює відносне відставання попиту на працю від темпів накопичення капіталу. Це й інші причини, як стверджував К. Маркс, призводить до безробіття [6]. У марксистській теорії ринок праці визначається як ринок товару особливого роду, що відрізняється від інших ринків відмінностями товару «робоча сила» й капіталу. При цьому, ринок робочої сили підпорядковується загальним ринковим закономірностям і має суттєві особливості в силу того, що робоча сила може впливати на співвідношення попиту й пропозиції на неї та на свою ринкову ціну. Марксистська теорія спирається на тезу про рівність ринку робочої сили з іншими ринками ресурсів, про заданість і незмінність ряду параметрів робочої сили на ринку праці.

Неокласична концепція дослідження ринку праці з'явилася в останній третині XIX ст., в основі якої лежать положення класичної теорії А. Сміта. Сюди відносять математичну школу (У. Джевонс, Л. Вальрас, В. Парето й інші) [7], американську школу граничної продуктивності (Дж. Б. Кларк і інші). Остаточне оформлення неокласицизму здобув у роботах А. Маршалла (кембриджська школа). Представниками неокласичного напрямку є П. Самуельсон [8], М. Фелдстайн, Р. Хол, Д. Гілдер, А. Лаффер, Дж. Хікс, Ф. Хайек, Р. Солоу й інші.

В основу неокласичної думки покладено аспекти про вільну конкуренцію та невтручання держави в регулювання економіки. Зазначена теза використовується і при дослідженні ринку праці. Вважалося, що в результаті взаємодії попиту на працю та її пропозиції на ринку досягається рівновага, що відповідає повній зайнятості. Основним догмами неокласичної теорії стали: 1) ринкова система автоматично саморегулюється; 2) регулювання здійснюється за рахунок гнучких цін, ставок заробітної плати і відсотка; 3) в умовах досконалої конкуренції ринкова система спроможна забезпечити повну зайнятість працездатного населення, що відповідає нормальним умовам функціонування ринку праці; 4) тривале безробіття неможливе; 5) держава не повинна втручатися в дію ринку праці [9].

Цілком аргументовано, представники неокласичної школи розглядають ринок праці як внутрішньо неоднорідну й динамічну систему зв'язків, що регулюється ринковими законами та діє на основі цінової рівноваги. Саме за допомогою зарплати регулюється попит і пропозиція на ринку праці, підтримується їх рівновага. А тому, в умовах досконалої конкуренції повна зайнятість на ринку праці може відновлюватись за допомогою автоматичних регуляторів ринку (гнучкість цін, зарплати та ставки відсотка), що робить тривале безробіття неможливим тощо.

Відповідно до кейнсіанської теорії ринок праці розглядається в короткостроковому періоді, де ціна робочої сили фіксована. При цьому, основними тезами Дж. М. Кейнса, стали такі: при даному рівні інвестицій і зарплати економічна система в короткостроковому періоді може знаходитись в стані рівноваги при неповній зайнятості; основні параметри зайнятості визначаються розміром ефективного попиту на ринку споживчих і інвестиційних товарів і послуг, на ринку праці формується тільки величина пропозиції праці; попит на робочу силу регулюється сукупним попитом, обсягами інвестицій і виробництва; на зайнятість впливає не тільки сукупний попит, а і його структура; гнучка політика зарплати нереальна в умовах економічної системи, де діють окремі угоди про рівень зарплати [10].

Кейнсіанська теорія доводить, що ринкова економіка не є саморегулюючою системою, і для досягнення повної зайнятості необхідне систематичне втручання держави в економічне середовище. Розвитком кейнсіанства стали наукові гіпотези

А. Філіпса, про те, що, що високі темпи інфляції в ринковій економіці повинні супроводжуватися низьким рівнем безробіття і навпаки.

Встановлено, що наступна неокейнсіанська теорія ґрунтується на прагненні виявити причини недосконалості ринків праці, капіталу й товарів і макроекономічні наслідки. Послідовники неокейнсіанського підходу (Дж. Стігліц [11], Г. Менк'ю та інші) приводять різні пояснення твердості заробітної плати і цін, її причини і наслідки. Вони вважають, що рівноважні моделі ринку праці не можуть пояснити поточні економічні коливання й виступають за підтримку моделей зі стабільними цінами та зарплатою.

У неокейнсіанській теорії існує кілька підходів до аналізу ринку праці, в яких найважливішим питанням є пояснення безробіття, нездатності заробітної плати до адаптації, регулювання ринку праці. Так, згідно з теорією «ефективності зарплати», доцільно стверджувати про те, що зарплата має повільний темп адаптації до змін економічного середовища й існування рівноважного безробіття можливе. Теорія «інсайдерів-аутсайдерів» пояснює, чому на ринку недосконалої конкуренції робітники не продають усю працю, яку вони хотіли б продати за сталою ставкою зарплати. Теорія «зайнятість як інвестиційне рішення» пояснює твердження про те, що, оскільки існують постійні витрати, пов'язані з найманням, найм і звільненням працівників, рішення про їх найм є інвестиційним.

У роботах представників неокейнсіанської школи розширені й доповнені моменти, зумовлені необхідністю дослідження сучасного стану державного регулювання процесу суспільного відтворення. Можна зробити висновок, що неокейнсіанці модифікували та пристосували основні положення ідей Дж. М. Кейнса до особливостей сучасного ринкового господарства, що у багатьох країнах набуло державно-монополістичної форми.

Сучасна консервативна течія в економічній теорії стверджує, що існуюче безробіття є складнішим структурним феноменом, ніж той, з яким можна було боротися тільки розширенням попиту. Виділяється концепція природного рівня безробіття (рівень безробіття, який встановився за певної оцінки, що відповідає рівності попиту і пропозиції на ринку праці).

Так, представники монетаристської школи (М. Фрідмен [12], Е. Фелпс та інші) обґрунтовують положення про те, що ринкова економіка є саморегульованою системою, ціновий механізм якої сам визначає раціональний рівень зайнятості. Основними положеннями монетаристів стосовно ринку праці є такі: умови функціонування ринку праці задають природний рівень безробіття; тривала й стійка рівновага попиту та пропозиції на ринку праці досягається при природному рівні безробіття; держава не повинна втручатися у відносини на ринку праці за умови, якщо безробіття не перевищує природний рівень.

Таким чином, монетаристи віддають перевагу грошовим інструментам впливу на економіку, у тому числі регулювання рівня безробіття за рахунок проведення відповідної кредитно-грошової політики. На їх думку, держава зобов'язана знизити вимушене безробіття тільки до природного рівня. Ще одна школа дослідження функціонування ринку праці – інституціоналізм, в основу якої покладено необхідність враховувати комплекс таких умов, факторів і інститутів як: форма господарської організації, норми поведінки соціальних груп, юридичні закони, звичаї, традиції. Представниками інституціоналізму є Т. Веблен [13], Дж. Данлоп, Дж. Гелбрейт, Л. Ульман та інші.

У теорії інституціоналістів стосовно ринку праці особлива увага приділяється аналізу професійних і галузевих невідповідностей у структурі робочої сили й у рівнях заробітної плати. У рамках зазначеної теорії характер ринку праці пояснюється особливостями динаміки окремих галузей, професійних, демографічних груп. Тобто, представники інституціоналізму не акцентують увагу на економічному аналізі ринку праці. Вони не здійснюють аналіз попиту та пропозиції, не виокремлюють особливості

встановлення рівноважної ціни (заробітної плати), а приділяють більше уваги дослідженню правових і соціальних причин незбалансованості ринку праці.

Цікаву концепцію висуває контрактна теорія зайнятості, що набула поширення у 70-х рр. ХХ ст., яка ґрунтується на синтезі неокласичних і кейнсіанських теорій. Представники контрактної теорії (М. Боулі, Д. Гордон, К. Азаріадіс і інші) опираються на положення про те, що підприємці й робітники укладають довгострокові договірні відносини. Тобто, між працівниками та підприємцями виникає угода, якої вони дотримуються тому, що це економічно взаємовигідно [14].

Наприкінці 70-х рр. ХХ ст. в умовах структурної перебудови економіки набула поширення концепція гнучкого ринку (Р. Буає, Г. Стендінг), в основу якої покладено твердження про необхідність дерегламентації ринку праці, переходу до більш гнучких і нестандартних форм зайнятості, що має забезпечити зменшення витрат структурної перебудови економіки й досягається за рахунок різноманіття гнучкості форм зайнятості, гнучкості регулювання робочого часу, встановлення гнучкого режиму роботи з ненормованим робочим днем, гнучкості в регулюванні зарплати, гнучкості методів і форм соціального захисту населення, а також врегулювання обсягу, структури, якості та ціни робочої сили у відповідності до коливань попиту і пропозиції на ринку праці. Проаналізована концепція приділяє увагу дослідженню різноманітних аспектів формування відносин підприємців і працівників, має направленість на раціоналізацію сукупних витрат, підвищення прибутковості й підтримку високого динамізму ринку праці.

Подальший розвиток теорія ринку праці здобула в сучасній концепції неокласичного синтезу, що представляє симбіоз сучасних неокейнсіанських і неоліберальних, неокласичних і класичних теорій. Представниками теорії неокласичного синтезу є П. Самуельсон [15], В. Леонтьєв, Д. Хікс. В рамках неокласичного синтезу приділяється увага проблемам дослідження функціонального зв'язку між ціною, попитом і пропозицією, з одного боку, і приватною індивідуальною й загальною економічною рівновагою – з іншого. Неокласичний синтез поєднує підходи й позиції, сполучає розв'язання короткострокових завдань із вимогами довгострокової стратегії економічного зростання, погоджує проблему стимулювання попиту з політикою доходів і зайнятості. В результаті досліджень, з використанням мікро- і макроекономічного інструментарію, створюється загальна модель економічного розвитку. В рамках теорії неокласичного синтезу розроблено новий концептуальний підхід до реформування економіки з урахуванням сукупності суспільних відносин тощо.

Закон України «Про зайнятість населення» визначає ринок праці як систему правових, соціально-трудова, економічних й організаційних відносин, що виникають між особами, які шукають роботу, працівниками, професійними спілками, роботодавцями і їхніми організаціями, органами державної влади у сфері задоволення потреби працівників у зайнятості, а роботодавців – у найманні працівників відповідно до законодавства [16].

У науковому полі поняття «ринку праці» розглядають здебільшого як систему суспільних відносин, у ході функціонування якої роботодавці й наймані працівники здійснюють процес купівлі-продажу робочої сили. Ю. Маршавін вказує, що «ринок праці – це сфера, у якій формуються і реалізуються товарно-грошові й соціальні відносини з приводу купівлі-продажу робочої сили» [17, 18].

Ринок праці як механізм відтворення трудового потенціалу, що є органічним поєднанням, власне, ринкового, корпоративного, державного й міждержавного регулювання, визначає В. Ландсман [19, 20].

На думку Е. Лібанової і О. Палій, «ринок праці є системою суспільних відносин, соціальних – у тому числі юридичних – норм і інститутів, які забезпечують нормальне відтворення та ефективне використання праці, кількість і якість якої відповідним чином винагороджується» [21, с. 182]. Таким чином, ринок праці визначаємо як систему суспільних відносин, пов'язаних із купівлею і продажем товару «робоча сила». Ми

погоджуємося з точкою зору Г. Завіновської, яка розглядає ринок праці як сферу формування попиту на робочу силу і її пропозиції, а також визначає можливість його трактування і як механізму, що забезпечує узгодження ціни та умов праці між роботодавцями і найманими працівниками. Особливість ринку праці полягає в тому, що він охоплює не тільки сферу обігу товару «робоча сила», а й сферу виробництва, де найманий працівник працює. Відносини, що тут виникають, зачіпають важливі соціально-економічні проблеми, а тому потребують особливої уваги з боку держави [22, с. 9].

Висновки та перспективи подальших розвідок

У сучасній економічній літературі дослідженню проблем ринку праці приділяється достатньо уваги, хоча єдиного підходу до трактування поняття «ринок праці» досі не існує. Найбільш дискусійними залишаються питання співвідношення понять «ринок робочої сили» і «ринок праці». Існування дуального підходу до визначення ринку праці обумовлено специфікою економічного ресурсу, що реалізується на ринку праці, в якості якого виступає здатність до праці й підприємницької діяльності.

Аналіз сучасних визначень і характеристик ринку праці є підставою для виокремлення основних чинників впливу на його регулювання, та їхньої класифікації, систематизації факторів впливу на ринок праці тощо. Узагальнення визначених теоретичних положень і методів є змістом запропонованого теоретико-методичного підходу до дослідження проблем регулювання ринку праці.

Список літератури

1. Кабаченко Г. С. Дослідження регіональних особливостей регулювання ринку праці України. *Економіка і організація управління: Збірник наукових праць*. Вінниця: ДонНУ, 2016. № 3 (23). С. 390-398.
2. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М.: Соцэкгиз, 1962. 368 с.
3. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения: избранное / Науч. ред., пер. с англ., предисл. П. Н. Ключкина. М.: ЭКСМО, 2009. 960 с.
4. Сей Ж. Б. Трактат политической экономии. М. 1896. 379 с.
5. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе: пер. с англ. 4-е изд. – М.: Дело Лтд, 1999. 720 с.
6. Марченко І. С. Інфраструктурна підтримка розвитку ринку праці України: монографія. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2013. 150 с.
7. Вальрас Л. Элементы чистой политической экономии. М.: Изограф, 2000. 448 с
8. Самуэльсон П. Экономика: В 2 т.: Пер. с англ. М.: Алгон, 1994. Т. 1. 333 с.
9. Лагодієнко В.В. Боднар О.А. Вплив соціально-економічного розвитку села на рівень життя сільського населення регіону. *Журнал «Економіст»*, 2012. №2. С. 50-51.
10. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег: Пер. с англ. М.: Прогресс, 1978. 494 с.
11. Стиглиц Дж. Ю. Глобализация: тревожные тенденции: пер. с англ. М.: Мысль, 2003. 179 с.
12. Фридмен М. Методология позитивной экономической науки. THESIS. 1993. Т.2. Вып. 4.
13. Веблен Т. Теория праздного класса. М.: Прогресс, 1984. 367 с.
14. Тюленев С. А. Механізм регулювання ринку праці в умовах системної кризи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6, Ч. 3. С. 107–110.
15. Самуэльсон П. Экономика: В 2 т.: Пер. с англ. М.: Алгон, 1994. Т. 1. 333 с.

16. Про зайнятість населення: Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5067-VI. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17/page3>.
17. Skupskyi R.M., Melnychuk L.S., Shcherbata M.Y. Methodological aspects of labor potential use and regional demographic problems: Scientific bulletin of Polissia. Chernihiv: ChNUT, 2017. № 1 (9). P. 103-109.
18. Маршавін Ю. М. Регулювання ринку праці України: теорія і практика системного підходу: монографія. Київ: Альтерпрес, 2011. С. 396.
19. Ландсман В. А. Методологічні підходи до державного регулювання ринку праці. *Теорія та практика державного управління*. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. № 4 (39). С. 338–345.
20. Lekar S., Shumeiko D., Lagodiienko V. and Nemchenko V. Construction of Bayesian Networks in Public Administration of the Economy. *International Journal of Civil Engineering and Technology*. 10(04). 2019, pp. 1379-1384.
21. Лібанова Е., Палій О. Ринок праці та соціальний захист: навч. посіб. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. С. 491.
22. Завіновська Г. Т. Економіка праці: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 300 с.

References

1. Kabachenko, H. S. (2016). «Research of regional features of labor market regulation in Ukraine». *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia: Zbirnyk naukovykh prats'*. Vinnytsia: DonNU. № 3 (23). pp. 390-398.
2. Smit, A. (1962). *Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov*. [Study of the Nature and Causes of the Wealth of Nations]. Socjekonomiz. Moscow. Russia.
3. Rikardo, D. (2009). *Nachala politicheskoy jekonomii i nalogovogo oblozhenija: izbrannoe*. [The beginnings of political economy and taxation: favorites]. Translated by and in Kljukina P. N. (ed.). JeKSMO. Moscow. Russia.
4. Sej, Zh. B. (1896). *Traktat politicheskoy jekonomii*. [Treatise on Political Economy]. Moscow. Russia.
5. Blaug, M. (1999). *Jekonomicheskaja mysl' v retrospective*. [Economic thought in retrospect]. Translated from English. 4th ed. Delo Ltd. Moscow. Russia.
6. Marchenko, I. S. (2013). *Infrastrukturna pidtrymka rozvytku rynku pratsi Ukrainy*. [Infrastructural support for the development of the Ukrainian labor market]. In: *demohrafii ta sotsial'nykh doslidzhen' imeni M. V. Ptukhy NAN Ukrainy*. Kyiv. Ukraine.
7. Val'ras, L. (2000). *Jelementy chistoy politicheskoy jekonomii*. [Elements of pure political economy]. Izograf. Moscow. Russia.
8. Samujel'son, P. (1994). *Jekonomika*. [Economics]. In 2 vol. Translated from English. Algon. Vol. 1. Moscow. Russia.
9. Lahodiienko, V.V. Bodnar, O.A. (2012). «Impact of village socio-economic development on the living standards of rural population in the region». *Zhurnal «Economist»*. №2. pp. 50-51.
10. Kejns, Dzh. M. (1978). *Obshhaja teorija zanjatosti, procenta i deneg*. [General theory of employment, interest and money]. Translated from English. Progress. Moscow. Russia.
11. Stiglic, Dzh. Ju. (2003). *Globalizacija: trevozhnye tendencii*. [Globalization: disturbing tendencies]. Translated from English. Mysl'. Moscow. Russia.
12. Fridmen, M. (1993). *Metodologija pozitivnoj jekonomicheskoy nauki*. [Methodology of positive economic science]. THESIS. Vol. 2. Issue. 4
13. Veblen, T. (1984). *Teorija prazdnogo klassa*. [Theory of the Leisure Class]. Progress. Moscow. Russia.
14. Tiulieniev, S. A. (2016). «Mechanism of regulation of the labor market in a systemic crisis». *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriia Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. Issue. 6, Part. 3. pp. 107–110.

-
15. Samujel'son, P. (1994). *Jekonomika*. [Economics]. In 2 vol. Translated from English. Algon. Vol. 1. Moscow. Russia.
 16. Pro zajniatist' naseleння: Zakon Ukrainy. [On employment of the population: Law of Ukraine]. Dated July 5 2012 № 5067-VI. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17/page3>.
 17. Skupskiy, R.M., Melnychuk, L.S., Shcherbata, M.Y. (2017). Methodological aspects of labor potential use and regional demographic problems: Scientific bulletin of Polissia. Chernihiv: ChNUT. № 1 (9). pp. 103-109.
 18. Marshavin, Yu. M. (2011). *Rehuliuвання ринку праці України: теорія і практика системного підходу*. [Labor Market Regulation of Ukraine: Theory and system approach practice]. Al'terpres. Kyiv. Ukraine.
 19. Landsman, V. A. (2012). «Methodological approaches to the state regulation of the labor market». *Теорія та практика державного управління*. Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr». № 4 (39). pp. 338–345. Kharkiv. Ukraine.
 20. Lekar, S., Shumeiko, D., Lagodiienko, V. and Nemchenko, V. (2019). Construction of Bayesian Networks in Public Administration of the Economy. *International Journal of Civil Engineering and Technology*. 10(04). pp. 1379-1384.
 21. Libanova, E., Palij O. (2004). *Rynok праці та соціаль'ній захист*. [Labor market and social protection]. Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy». Kharkiv. Ukraine.
 22. Zavinovs'ka, H. T. (2003). *Ekonomika праці*. [Labor economics]. KNEU. Kyiv. Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2019 р.